

У репертуарі колективу серед пісень широкого ареалу побутування: «Все посохло, все пов'яло», «Летів орел», «Ой ходе павич по городу», «Ой на горі чорний ворон кряче», «Ой там на горі, ой там на крутій», «Ой у полі озеречко». Місцеву традицію відбивають пісні локального поширення: «Чом ти не прийшов», «Проводжала та й миленького у солдати», «Ой на горі ячмень», «Єхали козаки от служби домой», «Ой у нашому селі», «Калино-малино». До романсової лірики належать зразки локального поширення: «Щедро поливала жоржини я», «Ой у полі, у полі», «Де ж той млин, що на став похилився», «Очі сині та сині, дала мати дівчині» та широкого побутування, такі, як балада «Їхали козаки із Дону додому». Окремою групою вирізняють козацькі, солдатські та рекрутські пісні. У репертуарі колективу «Малинова криниця» є пісні козацькі: «Ой у нашому селі», про проводи у солдати: «Проводжала та й миленького у солдати». Баладний сюжет про смерть козака зустрічаємо у пісні «Ой на горі ячмін».

В. В. Осипенко, Є. В. Лихобаба

ОСОБЛИВОСТІ НАРОДНОПІСЕННОГО ІНТОНУВАННЯ ПОЕЗІЙ Т. Г. ШЕВЧЕНКА (НА ПРИКЛАДІ ВАРІАНТІВ АВТЕНТИЧНИХ ЗРАЗКІВ «ПЛАВАЙ, ПЛАВАЙ, ЛЕБЕДОНЬКО»)

Радістю життя називав українську народну пісню класик світового кінематографу, геніальний український письменник Олександр Довженко, вихований і виплеканий щирою та ніжною материню піснюю. «Народ лише тоді досягає свого щастя, коли свято зберігає звичаї своєї старовини, свої прості характерні риси і свою незалежність», — таким висловом він закінчує свій особливий рукопис, зошит «Материні пісні». Серед зразків, що увійшли до унікальної збірки в розділі «Пісні з Батьківщини О. Довженка», міститься записана у 1988 р. В. І. Полевик від фольклорного гурту с. Шабалинів Коропського р-ну (коло с. Сосниці Чернігівської області) пісня на слова Т. Г. Шевченка «Плавай, плавай, лебедонько...». З появою перших поезій Т. Г. Шевченка, Україна захоплено сприйняла Слово Кобзаря. У народі вивчені поезії натхненно передавались із уст в уста як фольклор, як справжня народна мудрість. І як найцінніші знання, вони сердечно виспівувались. Народом підбирались до них мелодії відомих народнопісенних зразків, складались нові або ж переспівувались з більш чи менш значними змінами авторські мелодії. Таким чином вони фольклоризувались і органічно входили в пісенну спадщину нашого народу. Найповніше видання кращих пісень літературного походження (понад 500 творів), упорядковане В. Г. Бойком та А. Ф. Омельченком, містить ще 10 зразків народного виспівування поезії «Плавай, плавай, лебедонько», що належать до різних регіональних співочих традицій України (Полтавщина, Харківщина, Черкащина, Київщина, Чернігівщина, Дніпровщина). Це свідчить про всенародне визнання і любов до цієї поезії. Сам Т. Шевченко уявляв свою поезію співаною, часто виконував її на народні наспіви або творячи власну авторську мелодію. На цьому зауважує музикознавець О. Захарчук, називаючи такі твори, як «Ой, повій, вітре, з Великого Лугу та розвій нашу тугу», «Ой не п'ються пива-меди», «Тяжко, важко в світі жити», «Гуде вітер вельми в полі», «Нащо мені чорні брови». «Він предивний, може найлуччий співака народних пісень по всій Україні», — визнавав П. Куліш, який часто чув спів поета.

Музикознавець М. Гордійчук називає Т. Шевченка наймузикальнішим поетом у світовій літературі. Переймаючи специфіку силаботонічного віршування народнопісенної творчості, поет на її основі розвинув нову форму ритмічної організації вірша («Шевченковий вірш»). С. Грица пише про одну з головних ознак поезії Т. Шевченка, що сприяла природній адаптації поезії Т. Шевченка в царині народнопісенної творчості — це переважно коломийкова ритмічна структура (4+4+6). Ф. Колеса вирізняє два типи шевченкового 14 складовика — говорений і співаний. Співаний є органічно поєднаним з народною лірикою. Для всіх варіантів народних наспівів «Плавай, плавай, лебедонько» є характерним поєднання ознак протяжних мелодій народної лірики та ознак романсової традиції. Ці наспіви відзначені широтою дихання, значним діапазоном, широкими секстовими ходами.

Дослідники відзначають особливу музичну природу поезій Т. Шевченка. Саме вона, а також багату образність і ритмічне багатство віршової різноманітності стали імпульсом до створення величезної кількості музичних творів в різних жанрах: пісня, романс, опера, кантата.

О. С. Позов

СТАН ТРАДИЦІЇ ВИКОНАННЯ ТА ТИПОВІ ОБРАЗИ КОЛИСКОВИХ НА ТЕРИТОРІЇ ПОЛТАВЩИНИ

Територія Полтавщини була заселена із найдавніших часів. Тут виявлені її пам'ятки Трипільської культури, а саме Більське городище, і Скіфські кургани, яких лише в Новосанжарському районі нараховується більше 200 об'єктів, а також археологічні знахідки періоду Київської Русі, що їх археологи вивчають по всій Полтавщині. Та поряд із серйозними дослідженнями археологів, територія Полтавщини не є ґрунтовно дослідженою фольклористами та етнологами XIX та XX ст. Але в окремих регіонах, які досліджувались, зафіксований багатий для вивчення матеріал, як музичний, так і етнологічний.

У своїх роботах збирачі, фольклористи також звертали увагу і на традицію виконання колискових пісень. Багато варіантів розспівів колискових містять збірки В. П. Милорадовича, який проводив дослідження Лубенщини в 1890 р., Климента Квітки, В. Щепотьєва (Народныя пьсни, записаныя въ Полтавской губернии (съ нотами) — Полтава 1915). Серед дослідників XX ст. Є. Єфремов, Г. Коропніченко, Т. Сопілка (Зачикевич). Д. Лебединський, Г. Лук'янець, В. Осадча. Записи колискових пісень містять диски серії «Традиційна музична культура України». Видано збірки, які містять колискові пісні Полтавщини — це «Народні пісні Полтавщини» (з колекції збирачів фольклору). К. 2016, Милорадович В. П. Народные обряды и песни Лубенского уезда Полтавской губернии записанные 1888–1895 гг. Харьков 1897, Гринь Ю. Пісня Полтавщини у науковій спадщині. — Музичне краєзнавство Полтавщини. Нещодавно відкрито сайт із записами музичної традиції Слобожанщини та Полтавщини — <https://folklore.kh.ua> «В основу цифрового архіву покладений фонд етнографічних записів Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва (м. Харків), накопичений за більш ніж 30-річну експедиційну діяльність фахівців центру».

У більшості найдавніші зразки колискових пісень мають строфічну будову. Нині це переважно дворядкова будова із рефреном. Мелодика висхідно-низхід-